

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญปัญหา

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมนุษย์ทุกคนต่างยอมรับว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีความสำคัญและจำเป็นเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตสถาบันครอบครัวก่อตั้งขึ้นโดยการเริ่มต้นของความสัมพันธ์ของบุคคลสองคน คือ ชายและหญิงทำการสมรสกัน เมื่อชายและหญิงจดทะเบียนสมรสกันแล้วก็ถือว่าชายและหญิงนั้นมีสถานะเป็นคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายระหว่างคู่สมรสย่อมมีสิทธิและหน้าที่ซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อกันตามกฎหมาย เช่น สามีภริยาจะต้องอยู่กินฉันสามีภริยา สามีภริยาต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน¹ เป็นต้น สิทธิหน้าที่ดังกล่าวนี้ย่อมเกิดและมีขึ้นตั้งแต่มีการสมรสกันตามกฎหมายและคงมีอยู่จนกระทั่งการสมรสสิ้นสุดลง และในบางกรณีสิทธิหน้าที่บางอย่างของสามีภริยาไม่อาจสิ้นสุดลงตามการสมรสที่สิ้นสุดลงไปด้วย เช่น หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

เมื่อชายและหญิงทำการสมรสและอยู่กินกันฉันสามีภริยาและต่อมาหญิงได้ให้กำเนิดบุตร สามีภริยาจึงมีสถานะตามกฎหมายเพิ่มขึ้นจากการเป็นคู่สมรส กล่าวคือ ทั้งสองคนจะมีสถานะเป็นบิดาและมารดาของเด็กที่เกิดมา ซึ่งการเป็นบิดามารดากับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นย่อมก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่ระหว่าง บิดา มารดา กับบุตร ในแง่ของมารดานั้น โดยหลักทั่วไปถือว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของมารดาเสมอไม่ว่ามารดาเด็กจะได้ทำการสมรสกับชายหรือไม่ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น² และถ้ามีการสมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วก็ถือว่าเด็กที่เกิดมาจากภายหลังการสมรสเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของทั้งบิดามารดา บิดามารดากับบุตรย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันหลายประการ เช่น สิทธิและหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูกัน สิทธิในการรับมรดก เป็นต้น

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 1461 บัญญัติว่า “สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา

สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน”.

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 1546 บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”.

อย่างไรก็ดี กฎหมายบัญญัติว่าเด็กที่เกิดมาข่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดา เพราะมารดาเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรด้วยตนเองจึงไม่เกิดปัญหาให้ต้องมีข้อสันนิษฐานถึงความเป็นบุตร ชอบด้วยกฎหมายของมารดา แต่ในระหว่างชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีของมารดาเด็กและเด็กอาจเกิดปัญหาได้ว่าเด็กเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้นั้นเสมอไปหรือไม่ เพราะอาจมีบางกรณี ที่มารดาเด็กให้กำเนิดเด็กก่อนที่จะทำการสมรสกับชาย หรือเด็กเกิดขึ้นภายหลังการสมรสที่ต้องห้าม ตามกฎหมาย เช่น เด็กอาจเกิดขึ้นมาเนื่องจากการสมรสซ้อนของมารดาเด็กกับชายคนหลัง ทำให้เกิดปัญหาว่าเด็กเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายคนแรกหรือชายคนหลังที่สมรสกับมารดาเด็ก ดังคำกล่าวที่มีมาแต่ในสมัยโบราณว่า “หลานชายเป็นหลานข้า แต่หลานย่าไม่รู้ว่าเป็นหลานใคร” หรือ “บางทีแม่ก็ไม่กล้าบอกข้าได้” อันเป็นปัญหายุ่งยากในการพิสูจน์และจะอาศัยข้อเท็จจริงตาม ธรรมชาติเพียงอย่างเดียวก็เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก จึงจำเป็นจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็น ข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมาบังคับใช้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวนั้นมีบทบัญญัติของ กฎหมายที่เป็นข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายอยู่หลายประการ เช่น เด็กที่เกิด ภายหลังที่มารดาทำการสมรสซ้อน กฎหมายให้สันนิษฐานว่าเด็กที่เกิดมานั้นเป็นบุตรชอบด้วย กฎหมายของชายผู้เป็นสามีคนหลังที่สมรสซ้อนด้วย เป็นต้น ซึ่งข้อสันนิษฐานของกฎหมายเช่นว่านี้ มิใช่บทบังคับเด็ดขาดว่าเด็กนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายเสมอไป ชายผู้นั้นอาจพิสูจน์ได้ว่า ตนมิใช่บิดาของเด็กหรือไม่อาจเป็นบิดาของเด็กนั้นได้ เช่น พิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนร่วมกับมารดาเด็ก ในระหว่างตั้งครรภ์หรือพิสูจน์โดยการแสดงเหตุผลทางด้านสุขภาพอนามัยที่ทำให้ไม่อาจมีบุตรได้ เป็นต้น โดยกฎหมายได้เปิดโอกาสให้ชายผู้เป็นหรือเคยเป็นสามีของมารดาเด็กสามารถฟ้องคดี ไม่รับเด็กเป็นบุตรได้

กรณีของเด็ก หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าตนมิใช่บุตรสืบสายโลหิตของชายผู้เป็นสามีของ มารดาเด็ก เด็กก็สามารถฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรของตนได้เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลซึ่งเป็น บิดาที่แท้จริงเข้ามาทำหน้าที่ต่อไปได้ เพราะกฎหมายข่อมเล็งเห็นประโยชน์และความผาสุกที่เด็กจะ ได้รับจากบิดาที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติในเรื่องการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรยังมีความ สมบูรณ์ไม่เพียงพอ ดังเช่น บุคคลอื่นนอกจากเด็ก เช่น มารดาของเด็ก ควรมีสิทธิฟ้องคดีปฏิเสธ ความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้หรือไม่ หรือเด็กจะร้องขอต่อศาลปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วย

³ ประสพสุข บุญเดช. (2529). “การฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตร”. *คูลพาท*, เล่มที่ 6 ปี 33 พฤศจิกายน-ธันวาคม, หน้า 4.

กฎหมายได้เองหรือไม่ เพราะตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562⁴ ห้ามมิให้เด็กฟ้องบุพการีของตนเอง อันเป็นคดีอุทลุม แต่การที่เด็กปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีมารดานั้น เป็นการที่ตัวเด็กปฏิเสธว่าความจริงแล้วตนมิได้เป็นบุตรของชายผู้เป็นสามีมารดา จึงไม่น่าจะมีผลในทางบังคับให้เด็กว่ากล่าวคดีเองไม่ได้ กรณีเช่นนี้จะเป็นข้อยกเว้นเกี่ยวกับคดีอุทลุมได้หรือไม่ นอกจากนี้ หากกรณีเด็กถึงแก่ความตาย บุคคลอื่น เช่น มารดา หรือผู้สืบสันดาน ซึ่งมีประโยชน์ในทางทรัพย์สินมรดกของเด็ก จะฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรได้หรือไม่ หรือหากเด็กถึงแก่ความตายภายหลังจากที่ได้ยกคดีขึ้นว่ากล่าวไปแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียจะรับมรดกความเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้หรือไม่และอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญอันสืบเนื่องมาจากผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลหากศาลมีคำวินิจฉัยถึงที่สุดแล้วว่าเด็กมิใช่บุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้ถูกฟ้องคดี เด็กนั้นจะกลายเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ใดในกรณีที่มารดาสมรสใหม่ภายในระยะเวลาที่กฎหมายห้ามไว้ หรือในกรณีที่มารดาสมรสซ้อน ดังนั้น กรณีนี้จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้รองรับถึงเรื่องดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

เนื่องจากกฎหมายของไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนในเรื่องของเงื่อนไขของการฟ้องคดี ผู้มีอำนาจฟ้องคดี การรับมรดกความ หลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ความเป็นบิดาและบุตรและผลของคำพิพากษา ในกรณีเด็กฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายสารนิพนธ์นี้จึงมุ่งที่จะทำการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยในปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพการในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายและเหตุผลของการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายครอบครัวไทย และกฎหมายต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายครอบครัวไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 บัญญัติว่า “ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามิได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขออัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้”.

4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายครอบครัวไทยให้เหมาะสมและครอบคลุมมากขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวเป็นอย่างมาก เห็นได้จากประวัติ ความเป็นมา และวิวัฒนาการในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย แต่เนื่องจากกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายนั้นพบว่า กระบวนการฟ้องคดีหลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ความเป็นบิดาและบุตรรวมถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความชัดเจน และการดำเนินคดีจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิประโยชน์แก่เด็กและมุ่งให้เกิดความปกติสุขในครอบครัวหรือไม่ก็ยังไม่แน่ชัด ตลอดจนบุคคลที่กฎหมายให้สิทธิฟ้องคดีเพื่อปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายยังไม่ครอบคลุม สารนิพนธ์นี้จึงมุ่งจะพิสูจน์ให้เห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการของความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของระบบกฎหมายตะวันตก ได้แก่ ระบบกฎหมายโรมันระบบกฎหมายศาสนา และตามระบบกฎหมายต่างประเทศ ศึกษาถึงหลักเกณฑ์และวิวัฒนาการของการเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายและของการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายครอบครัวไทย และตามระบบกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายแพ่งเยอรมัน กฎหมายแพ่งสวิส และกฎหมายสหรัฐอเมริกา โดยนำไปศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อประโยชน์ในการนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางรวมถึงการปรับปรุงกฎหมายของไทยให้สามารถรองรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

สารนิพนธ์เล่มนี้จะทำการศึกษา ค้นคว้าจากตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์ บทความ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบทกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งนำมาจากการแปลที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และจากเว็บไซต์ ทั้งนี้ เพื่อรวบรวมข้อมูล

และวิเคราะห์เปรียบเทียบประวัติ ความเป็นมา วิวัฒนาการ หลักกฎหมายของต่างประเทศและ หลักกฎหมายครอบครัวไทย เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแก้ไขปรับปรุงกฎหมายครอบครัวไทย ในปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกี่ยวกับกรณีการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายและเหตุผลของการ บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายครอบครัวไทย และกฎหมายต่างประเทศ
2. เพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตร ชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายครอบครัวไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการฟ้องคดีปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วย กฎหมายในประเทศไทย
4. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาทั้งเป็นข้อพิจารณาหรือข้อเสนอแนะเพื่อ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายครอบครัวไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมต่อไป